

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Вікторія Стойкова

Упровадження профільного навчання супроводжується низкою проблем, які чітко виявляються на регіональному рівні. У статті розкриваються механізми виявлення цих проблем та показані шляхи найбільш ефективного управління якістю профільного навчання в регіональній освітній системі Миколаївської області.

Ключові слова: профільне навчання, методи управління профільним навчанням, рейтингова оцінка.

УПРАВЛЕНИЕ КАЧЕСТВОМ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОФИЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ

Виктория Стойкова

Введение профильного обучения сопровождается рядом трудностей и проблем, очевидных на региональном уровне. В статье раскрываются механизмы выявления этих проблем и показаны пути наиболее эффективного управления качеством профильного обучения в региональной образовательной системе Николаевской области.

Ключевые слова: профильное обучение, методы управления профильным обучением, рейтинговая оценка.

THE MANAGEMENT OF QUALITY ORGANIZATION OF PROFILE EDUCATION AT THE REGIONAL LEVEL

Victoria Stoykova

Profile education establishment is connected with a number of difficulties and challenges that are evident at regional level. The ways of these problems revealing and the most effective quality management in the regional educational system of the Mykolaiv region are described in the article.

Key words: profile education, methods of management of profile education, rating score.

Сучасний розвиток суспільства характеризується зростаючим попитом на знання та їх доступність, люди зацікавлені отримувати нові знання та навички, вони все більше прагнуть учитися впродовж усього життя. Отже, інтереси кожного індивіда збігаються з інтересами суспільства, яке зацікавлене в грамотних і свідомих громадянах, а також з інтересами бізнесу, який вимагає підготовлених спеціалістів та поінформованих споживачів. На перший план висувається ідеал успішної людини, яка володіє значним потенціалом життєвих та професійних

компетенцій, що в ході її діяльності перетворюються на свого роду «робочий капітал». Такий етап називають етапом сталого розвитку суспільства, реалізація якого можлива тільки через реформування національної системи освіти.

Важливим інноваційним кроком у сфері модернізації загальнодержавної та регіональних систем освіти є впровадження профільного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах різного типу. Загальною тенденцією розвитку старшої профільної школи є її орієнтація на широку диференціацію,

варіативність, виховання особистості, здатної до професійного визначення, становлення, зростання й мобільності в умовах сучасного суспільства.

Процес масового впровадження профільної освіти в Миколаївській області триває десятий рік. За цей час кожен регіон області обрав та реалізує свою систему організації профільного навчання. Так, у 2012/2013 навчальному році в Миколаївській області профільне навчання запроваджено у 260 навчальних закладах, що складає 67 % від загальної кількості загальноосвітніх закладів I – III ст., із них міських навчальних закладів – 101 (39 %), сільських – 159 (61 %). Загалом охоплено 9 255 старшокласників.

Проте часто ці реформаційні процеси супроводжуються низкою проблем та недоліків, які, на думку науковців та практиків, є пов'язаними зі станом системи управління профільним навчанням на інституційному, муніципальному та регіональному рівнях, а також ефективністю використаних управлінських методів.

Методи управління профільним навчанням на регіональному рівні доволі різноманітні, що зумовлює необхідність їх класифікації на види залежно від того чи іншого критерію класифікації. Так, Г. Атаманчук виділяє такі види методів: морально-ідеологічні, соціально-політичні, економічні, адміністративні. На думку Ю. Н. Козлова, основними видами методів управління є дві групи: позаекономічного (прямого) й економічного (непрямого) впливу. Один із корифеїв науки державного управління професор О. С. Луньов виділяє морально-політичні, економічні, організаційні, адміністративно-директивні методи управління.

Крім зазначених, у адміністративній науці прийнято виділяти й такі методи державного управління, як: переконання, заохочення, нагляд,

регулювання, керівництво, субординація, координація тощо. Таким чином, усі методи управління профільним навчанням (за Волошиним О. П.) мають містити: методи законодавчо-нормативного та організаційно-правового регламентування, методи фінансового забезпечення і роз'яснювально-виховні методи.

Серед методів управління профільним навчанням особливої уваги заслуговує метод рейтингової оцінки.

На сучасному етапі динамічного розвитку суспільства сфери використання рейтингів досить різноманітні: економіка, фінанси, політика, спорт, культура, соціологія. Чільне місце рейтинги набули і в освітній галузі як комплексні оцінки стану функціонування й розвитку освітніх систем. Рейтинг дозволяють не тільки виявити негативні прояви діяльності освітніх систем, а й визначити причини їх появи та застосувати своєчасні заходи щодо їх усунення. Таким чином, метою створення рейтингу є сприяння розробці та обґрунтуванню відповідного управлінського рішення, що дозволяє вважати рейтинги основою управлінських процесів.

Термін «рейтинг» походить від англійського дієслова «to rate» – «оцінювати». Відповідно, поняття «рейтинг» (англ. «rating») перекладається як «оцінка, визначення вартості». Таким чином, у основу рейтингу покладено саме оцінку стану об'єкта рейтингування. Для більш чіткого обґрунтування сутності рейтингів та визначення їх ролі в процесі управління освітніми системами необхідно проаналізувати праці вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячених трактуванню цього терміна (Рис. 1.).

Також слід брати до уваги те, що поняття «рейтинг» набуває іншого значення залежно від того, з якою метою він використовується.

Оцінка

- комплексна оцінка стану суб'єкта, що дозволяє віднести його до певного класу або категорії;
- оцінка тих або інших аспектів діяльності досліджуваної системи за фіксованою шкалою;
- узагальнювальна порівняльна оцінка стану установ та їх ранжування за певними критеріями;
- оцінка, віднесення до класу, розряду чи категорії;
- оцінка значущості, масштабності, важливості навчального закладу.

Характеристика

- комплексна характеристика системи згідно з певною шкалою, де значення рейтингу – елемент лінійно впорядкованої множини.

Система

- система порівняльної оцінки з метою визначення місця установи згідно з підсумковим значенням інтегрального показника, який комплексно характеризує інвестиційну привабливість та платоспроможність у різних сферах діяльності, області, регіоні, країні та базується на даних офіційної звітності;
- система оцінки діяльності установ, яка базується на порівнянні показників роботи різних навчальних закладів.

Показник

- показник оцінки діяльності, популярності, авторитету якоїсь особи, організації, групи, програми певний час, що визначається соціологічним опитуванням, голосуванням тощо і визначається місцем, яке вони посідають серед собі подібних;
- відносний показник надійності установи як соціального партнера.

Установлення

- установлення узагальнюючої оцінки установи за стандартизованою системою показників, що дає змогу розглядати всі подібні установи з єдиного погляду.

Метод

- метод порівняльної оцінки.

Інструмент

- інструмент, що призначений для порівняльного аналізу динамічно розвинених систем.

Процес

- процес кількісного вимірювання чи оцінки, що дає змогу порівняти певну виміряну кількість чи вартість із критерієм або стандартом певного класу, розряду або рангу.

Розподілення

- розподілення об'єктів за відокремленими ознаками.

Прогноз

- експертний прогноз, що, виходячи з аналізу базових даних за попередні 3 – 5 років, розробляється на перспективу такої ж тривалості з урахуванням регіональних особливостей середовища їх функціонування навчального закладу (освітньої системи), ризиків, циклічності розвитку та специфіки впливу на освітню систему регіону тощо.

Рис. 1.

Рейтингова оцінка організації профільного навчання визначає місце кожного району (міста обласного підпорядкування) серед інших адміністративно-територіальних одиниць середнього рівня Миколаївської області щодо організації системи профільного навчання в освітньому середовищі району (міста). Упровадження рейтингової оцінки надає можливість: забезпечити Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, районні (міські) відділи (управління) освіти, методичні кабінети (науково-методичні центри) інформацією про стан та динаміку розвитку системи профільного навчання в регіонах області; приймати адекватні управлінські рішення щодо вдосконалення системи управління якістю освіти, корегування планів роботи управлінь (відділів) освіти, визначення базових стратегій розвитку профільної освіти регіонів області; корегувати плани та тематику заходів, спрямованих на підвищення кваліфікації керівних та педагогічних кадрів із актуальних питань організації профільного навчання; інформувати педагогічні колективи, адміністрації навчальних закладів, громадськість про стан організації профільного навчання в Миколаївській області.

Оцінка стану організації профільного навчання в районах (містах) Миколаївської області впроваджується з метою прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки й основних тенденцій розвитку системи профільного навчання в районах (містах) області.

Основні завдання рейтингової оцінки:

- **з'ясувати** реальний стан організації профільного навчання в Миколаївській області;
- **прийняти** виважені управлінські рішення щодо модернізації мережі

навчальних закладів у регіонах області, підвищення ефективності організації профільного навчання в регіоні;

- **урізноманітнити** форми організації навчально-виховного процесу в закладах освіти;
- **забезпечити** варіативність освітніх послуг із урахуванням індивідуальних запитів учнів та можливості вибору навчальних закладів, форм та змісту навчання учнями;
- **підвищити** ефективність управління на місцях, зміцнення виконавської дисципліни працівників місцевих органів управління освіти, методичних служб, навчальних закладів;
- **створити** атмосферу здорової конкуренції в освітньому середовищі;
- **забезпечити** зростання творчої активності педагогічних колективів, стимулювання праці адміністрації та педагогічних колективів навчальних закладів;
- **залучити** громаду до формування освітньої політики в області, прискорення переходу до державно-громадського управління освітою через громадське обговорення результатів рейтингу.

Учасниками рейтингу є відділи (управління) освіти райдержадміністрацій (міських) рад, районні (міські) методичні кабінети (центри). Оцінка здійснюється окремо для кожного типу адміністративно-територіальних одиниць середнього рівня, а саме 19 районів та 5 міст обласного підпорядкування.

Оцінювання стану організації профільного навчання в районах (містах) Миколаївської області здійснюється один раз на рік, у жовтні – листопаді за поточний навчальний рік. Результати узагальнюються та оприлюднюються не пізніше грудня

поточного навчального року. За результатами рейтингової оцінки видається наказ «Про підсумки рейтингової оцінки організації профільного навчання в районах (містах) Миколаївської області».

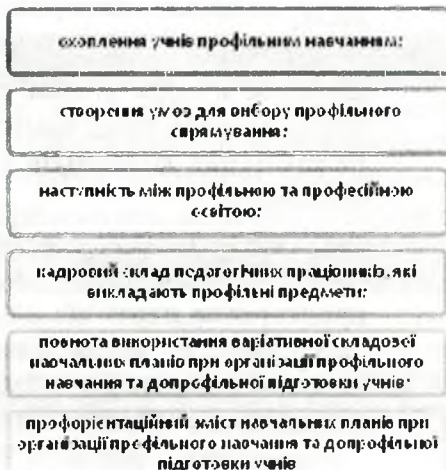
Рейтинг організації профільного навчання в районах (містах) Миколаївської області здійснюється на основі системи показників та параметрів, які відображають основні

аспекти процесу організації профільного навчання (якість результатів, якість умов та якість процесів) за двома напрямками (Рис. 2.):

- забезпечення організаційно-педагогічних умов процесу реалізації профільного навчання у ЗНЗ району (міста);
- запровадження мережеских форм організації профільного навчання.

Рейтингова оцінка організації профільного навчання

Забезпечення організаційно-педагогічних умов процесу реалізації профільного навчання у ЗНЗ району (міста)

Запровадження мережеских форм організації профільного навчання

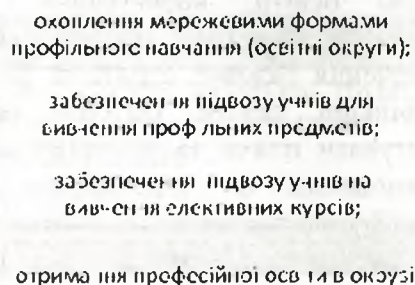

Рис. 2.

За цими напрямками сформована номенклатура критеріїв, показників, індикаторів. Перший напрям «Забезпечення організаційно-педагогічних умов процесу реалізації профільного навчання у ЗНЗ району (міста)» містить шість показників (охоплення учнів профільним навчанням; створення умов для вибору профільного спрямування; наступність між профільною та професійною освітою; кадровий склад педагогічних працівників, які викладають профільні предмети; повнота

використання варіативної складової навчальних планів при організації профільного навчання та допрофільної підготовки учнів; профорієнтаційний зміст навчальних планів при організації профільного навчання та допрофільної підготовки учнів).

Другий напрям «Запровадження мережеских форм організації профільного навчання» містить чотири показники (охоплення мережескими формами профільного навчання (освітні округи); забезпечення підвозу учнів для

вивчення профільних предметів; забезпечення підвозу учнів на вивчення елективних курсів; отримання професійної освіти в окрузі).

Під підвозом учнів мається на увазі організований та/або самостійний під'їзд до місця навчання для вивчення окремих предметів навчального плану (профільних предметів, елективних курсів, тренінгів (за окремим графіком/розкладом, складеним у межах округу).

Оцінювання здійснюється за кожним із показників того чи іншого напрямку таким чином, що загальна максимальна оцінка організації профільного навчання складатиме 200 балів (обидва напрями рейтингової оцінки оцінюються за 100-бальною шкалою). Оцінювання здійснюється з урахуванням вагомості кожного показника в даному напрямі.

Реальну вагомість кожного показника в сукупності було оцінено через коефіцієнти вагомості, для визначення яких використовували метод Дельфі. Сутність методу полягає у створенні експертної групи, члени якої мають високі, але більш-менш однакові фахові навички щодо оцінювання якості профільного навчання в окремих регіонах області. Такими експертами стали представники відділів (управлінь) освіти та районних (міських) методичних кабінетів (центрів), відповідальні за організацію профільного навчання.

Члени експертної групи оцінювали вагомість кожної із сукупності обраних показників, при цьому сума

коефіцієнтів вагомості всіх показників приймалася рівною одиниці. Порядок опитування забезпечував експертам можливість здійснювати незалежне оцінювання вагомості показників. Після попереднього оцінювання результати, отримані кожним членом групи, були обговорені на засіданні експертної групи. З урахуванням обговорення кожний експерт повторно визначав вагомість показників за двома напрямками, а середньоарифметичні значення коефіцієнтів приймалися як вихідні для подальших розрахунків.

Таким чином, для визначення показників та коефіцієнтів їх вагомості було враховано думку представників усіх об'єктів оцінювання, що тим самим підвищило якість використаного методу, а саме: валідність, надійність та ефективність його результатів.

Підсумовуючи все вищенаведене, можна виділити три особливості, які роблять метод рейтингових оцінок дієвим та популярним в освітній галузі, зокрема для встановлення фактичного стану організації профільного навчання.

- 1) Усі методи базуються на комплексному та багатовимірному підходах до оцінки стану профільного навчання.
- 2) Рейтингова оцінка може бути побудована на основі статистичної звітності, що не вимагає додаткових фінансових витрат.

Отримана оцінка є порівняльною, і вона враховує фактичний стан розвитку кожного з об'єктів оцінювання.

Література

1. Азгальдов Г. Г. О квалиметрии / Г. Г. Азгальдов, Э. П. Райхман. – М. : «Издательство стандартов», 1972. – 172 с.
2. Афанасенко М. В. Сутність та значення рейтингових оцінок у процесі управління банком / М. В. Афанасенко // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1 (30). – С. 72–77.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусол]. – К. : Ірпінь, 2005. – 1 728 с.
4. Гунта Г. В. Педагогічна кваліметрія : навч.-метод. матеріали зі спецкурсу / Г. В. Гунта. – Ужгород : Ужгородський національний університет, 2002. – 32 с.
5. Дахин А. Н. Педагогический мониторинг : концепция и применение / А. Н. Дахин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iuro.websib.ru/dak.htm>.
6. Дмитренко Г. А. Цільове управління : вимірювання результативності діяльності учнів і педагогів : навч.-метод. посіб. / Дмитренко Г. А., Олійник В. В., Ануфрієва О. Л. – К. : УПКККО, 1996. – 84 с.
7. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління : курс лекцій / Г. В. Єльнікова. – К. : ЦППО АПН України, 2003. – 133 с.
8. Лукіна Т. О. Державне управління якістю загальної середньої освіти в Україні : монографія / Т. О. Лукіна. – К. : НАДУ, 2004. – 292 с.
9. Майоров А. Н. Мониторинг и проблемы информационного обеспечения управления образованием / А. Н. Майоров // Школьные технологии. – 1999. – № 1 – 2. – С. 58–60.
10. Набок Р. Концептуальна схема рейтингування в Україні / Р. Набок, О. Набок // Вісник НБУ. – 2006. – № 8. – С. 20–22.
11. Орлов А. А. Мониторинг инновационных процессов в образовании / А. А. Орлов // Педагогика. – 1996. – № 3. – С. 9–15.
12. Подмазін С. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління освітніми системами / С. І. Подмазін // Освіта і управління. – 1997. – № 1. – С. 137–139.
13. Положення про національну систему рейтингового оцінювання діяльності вищих навчальних закладів 10 січня 2012 р. за № 18/20331 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://revolution.allbest.ru>.
14. Рябова З. Якість освіти як педагогічна категорія / З. Рябова // Джерело педагогічної майстерності. Управління якістю освіти в Харківському регіоні. – 2006. – № 1 (35). – С. 5–10.
15. Черепанов В. С. Экспертные оценки в педагогических исследованиях. / В. С. Черепанов. – М. : Педагогика, 1989. – 152 с.
16. Ямковий В. Ранжування університетів – крок до відкритості та прозорості вищої освіти / В. Ямковий // Освіта України. – 2007. – № 42, 5 черв. – С. 4–7.